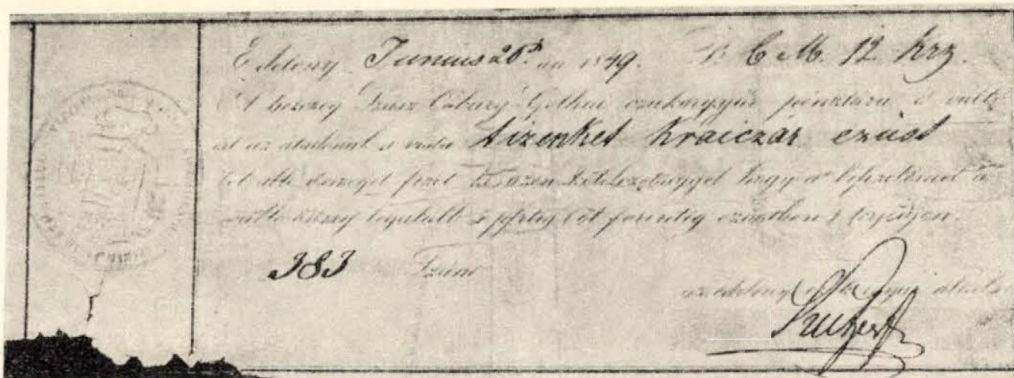

Ismeretlen szabadságharciszükségpénzek.

Abból az alkalomból, hogy a Borsod-Miskolci Múzeum — Éles Géza diósgyőri tagtársunk szíves közbenjárására — egy idáig ismeretlen, 1849-i edelényi szükségpénzt szerezhett meg, melyet alább írok le, szükségesnek látszik ennek ismertetésekor közölni azt a másik edelényi szükségpénzt is, amelyet már régebb idő óta őriz a Magyar Nemzeti Múzeum Eremtára. Mind a kettőt a Coburg Góthai hercegi uradalom edelényi cukorgyára bocsátotta ki.

Fényes E. Magyarország statisztikája szerint (1842. I. kötet, 212. oldal) 1840-ben Magyarországon 25 répacukorgyár volt s „ezek között a legnagyobb intézet a Szász Coburg hercegi Edelényben.“ Magyarország geogr. szótára c. művében (1851. 292. oldal) azt írja,

hogy a gyár 50 munkással, 4 tiszttel és 30 évszámos dolgozóval működik. Mivel az uradalomnak más üzemei is voltak, érthető, hogy 1849-ben a váltópénz hiánya miatt szükségpénzeket bocsátottak ki.

A 18.5 cm hosszú, 6.5 cm magas sárgásfehér vastag papírból, váltószerű alakban készült utalvány baloldali részén vonalszegéllyel elhatárolt és üresen hagyott téren bélyegzővel lenyomott Szász Coburg Góthai címer van, körül a felirat: „Fens Szász Coburg Gothai Herceg Ferd. Ur Ö Mga Edelényi Czukorgyára.“ Az utalvány többi részén: fent balra *Edelény*, — (írva: június 26-án) — Nyomatatva 18 — (írva 49). Fent jobbra: *Pr.* (sűrű hálózattal vonalzott alapon írva: C M 12 kr.). Középen a szöveg: *A herceg Szász Coburg-Gothai czukorgyár pénztára e váltó/ért az átadónak a vista — (itt kék vonalzású hálózaton tintával beírva az érték: Tizenkét kraiczár ezüstből álló összeget fizet ki azon kötelezettséggel, hogy a befizetésnél a/váltó összeg legalább 5 pfrtig (öt forintig ezüstben) terjedjen.* Alul baloldalt kék vonalzású hálózaton tintával beírva: 383. szám. Jobbra alul: az edelényi czukorgyár által, alatta tintával aláírás: *Kutser F.* Az utalvány hátlapján: *Miskolcz várost illetőleg a befizetés kön/nyesége végett az ottani gyári raktár ezen/váltókat beváltja.* Litográfiai úton készült, írott betűtípussal.

Ugyanilyen utalványt őriz gyűjteményében Éles Géza, szintén 12 kr-ra kiállítva, 365. sorszámmal. Mind a kettőt együtt, egy iratban találták.

A Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményében lévő edelényi szükségpénz egy 38 mm átmérőjű, sárgásbarna színű, kemény, kerek kartonlap, egyik oldalán német-gót betűkkel: *GUT*, alatta: *für 3 Kreuzer*, ezalatt írva *K*, t. i. Kutser F. aláírásának kezdő-

betűje. Hátlapján a Szász Coburg Góthai címer, ugyanaz, mint a fentebbi utalványon, ugyanazzal a körirattal. A feliratok s a címer fekete festékkal nedvesített domború bélyegzővel nyomattak, így azok mélyített formában láthatók a kartonlapon.

Évszám nincsen e szükségpénzen, mivel azonban ugyanaz a címer és aláírás van rajta, mint az évszámmal ellátott előbbi utalványon, ez is 1849-ből való.

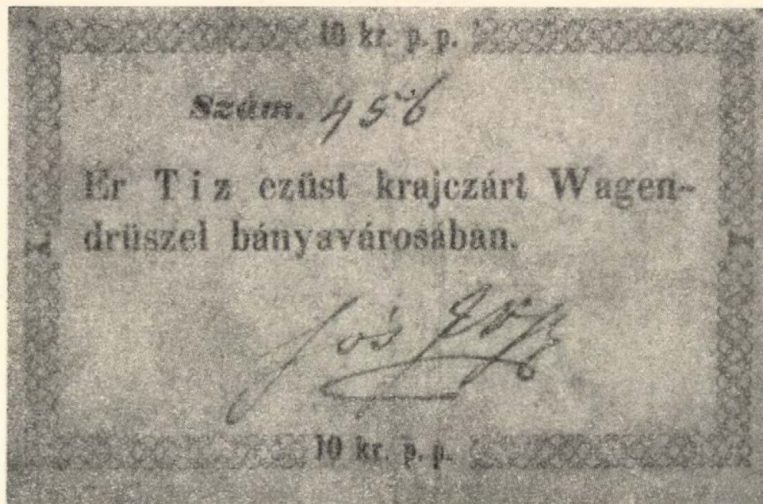
A szegedi múzeum egy hamisított edelényi papírpénzt őriz („*Edelény 1 pengő krajczár 1849*” felirattal és 1346. sorszámmal, 6 cm hosszú, 4,5 cm magas) valószínűleg Füredi-féle hamisítvány, az ugyanott őrzött és ugyanilyen méretű, feliratú miskolci 1 pkr-ral együtt. (Említve NK. 1906. 144. 1.) Tinódi Vargha Béla Magyarországon forgalom-

ban volt papírpénzek jegyzéke c. összefoglalásában (Érem II. 1924. 12. lap) 1 és 3 kr-os edelényi pénzeket közöl, valószínűleg a szegedi múzeumban őrzött 1 és a NM-ban lévő, fentebb leírt, 3 kr-os példányok alapján.

Éles Géza, ki egyébként részben saját nagy gyűjteménye alapján, részben 20 évi kutatás után elkészítette és közel jövőben kiadja a magyar papírpénzek részletes, minden változatra kiterjedő jegyzékét, legutóbb egy eddig ismeretlen *bodrogkereszturi*, 1849-i papírpénzt szerzett gyűjteménye részére, melyet az ő engedélye alapján a következőkben ismertetünk:

6.5 cm magas, 7.5 cm széles, szürkésfehér, itatóspapírjellegű papírlapon stilizált virágmotívumokkal díszített szegély, négy sarkán 1—1 fekete köröcske (középső részük fehérén hagyott esillagszerű dísz képez). A szegélydíszben belül fent balra *Szám:* (írva a sorszám 784). Jobbra: *15*, alatta középen: *azaz tizenöt krajcáros vez./apró pénz szűke miatt B. Kereszturban/forgalomba tételik Jul 18-dikán 1849.'s bankóval mindenkor/beváltatik.* Baloldalt alul az aláírás (írva): *Ragyóczy*. Jobbra (írva): *Horváth D.* (Éles Géza gyűjteményében.)

Ugyancsak ő akadt rá a következő, eddig szintén ismeretlen, *merényi* papírpénzre, amelyen nincsen ugyan évszám, de kivitelénél fogva a szabadságharci pénzek sorába iktatható.

Ugyanolyan méretű, mint a bodrogkereszturi, de vékonyabb papíron. A keretdísz közepén fent: *10 kr. p. p.* Alul középen szintén. A szövegtérben fent balra: *Szám* (írva): *456*. Középen: *Ér Tíz ezüst krajczárt Wagen/drüsszel bánya városában.* Alul jobb oldalon (írva): *Sós J.* (Magántulajdonban.) Merény régi neve Wagendrüssel.

Leszih Andor.